

STORTINGET

Innst. 281 L

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 47 L (2023–2024)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Endringer i svalbardmiljøloven (beskyttelse av sjøfugl og isbjørn, overtredelsesgebyr, opprydding m.m.)

Til Stortinget

1. Sammendrag

Klima- og miljødepartementet foreslår i proposisjonen endringer i lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard (svalbardmiljøloven).

Departementet foreslår å skjerpe svalbardmiljølovens regler i § 30 om beskyttelse av fugler i hekketiden mot støy og forstyrrelser gjennom et nytt forbud mot bruk av ubemannende luftfartøy (droner) i nærheten av fuglefjell i tiden 1. april til 31. august.

Departementet foreslår også endringer i reglene i svalbardmiljøloven § 30 og § 30 a om isbjørn. Det foreslås å skjerpe inn forbudet i svalbardmiljøloven § 30 fjerde ledd, slik at forbudet mot å lokke til seg og forfølge bjørn ikke lenger skal kobles til at isbjørn blir forstyrret, eller at det kan oppstå fare for mennesker eller isbjørn, men blir selvstendige krav. Departementet foreslår derfor at det blir forbudt å unødig forstyrre, lokke til seg eller forfølge isbjørn. Samtidig foreslås nye regler om avstand. Det foreslås et krav om å holde 300 meters avstand til isbjørn, men 500 meter i perioden 1. mars til 30. juni når isbjørnen er særlig sårbar for forstyrrelser. Det foreslås også en tilbaketrekningsplikt dersom isbjørn påtreffes nærmere enn avstandskravet, og et unntak fra kravet til avstand i bebodd område m.m. I tillegg foreslås det noen andre mindre justeringer i dagens ord-

lyd i svalbardmiljøloven § 30 a om sikring mot isbjørn-angrep.

Videre foreslår departementet å gjøre endringer i svalbardmiljøloven § 96 a om overtredelsesgebyr. Det foreslås å utvide adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr for brudd på flere regler enn i dag. Det foreslås også endringer i bestemmelsens krav til skyld og innføring av foreldelsesfrist.

Det foreslås også endringer i svalbardmiljølovens regler om tilsyn, håndheving og sanksjoner (§§ 65, 87, 89, 90, 91, 93, 96, 96 a og 97). Endringsforslaget innebærer at myndighet til å anvende administrative virkemidler og til å ilegge overtredelsesgebyr kan delegeres.

Departementet foreslår videre å endre svalbardmiljøloven § 51 andre ledd for å kunne gi Longyearbyen lokalstyre hjemmel til å gi forskrifter om gebyr for behandling av private planforslag.

Til slutt foreslår departementet endringer i svalbardmiljøloven § 64, om opprydding etter nedlagt eller stanset virksomhet, for å presisere innholdet i oppryddings- og tilbakeføringsplikten etter bestemmelsen. Det foreslås også å innføre krav om en oppryddingsplan ved opphør av virksomhet og en ny hjemmel for Sysselmesteren på Svalbard til å pålegge nødvendige miljøtiltak ved stans av virksomheter i svalbardmiljøloven § 64.

Lovforslaget har vært på høring. I proposisjonens kapittel 2.8 gjøres det rede for høringen.

I kapittel 9 gjøres det rede for økonomiske og administrative konsekvenser av forslagene til lovendring. Konsekvenser for både turoperatører, Sysselmesteren, forskningsmiljøer, lokalstyret og andre vurderes.

I kapittel 10 gjøres det rede for merknader til lovforslaget.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Mani Hussaini, lederen Ingvild Kjerkol, Stein Erik Lauvås, Linda Monsen Merkesdal og Sigurd Kvammen Rafaelsen, fra Høyre, Nikolai Astrup, Bård Ludvig Thorheim, Ove Trellevik og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Aleksander Øren Heen, Gro-Anita Mykjåland og Hans Inge Myrvold, fra Fremskrittspartiet, Terje Halleland og Marius Arion Nilsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Lars Haltbrekken, fra Rødt, Sofie Marhaug, fra Venstre, Ola Elvestuen, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, viser til at departementet i denne proposisjonen foreslår følgende endringer i svalbardmiljøloven: 1) I § 30 foreslås det å innføre et nytt forbud mot bruk av droner i nærheten av fuglefjell i hekketiden. 2) I § 30 og § 30 a foreslås det å innføre et forbud mot å unødige forstyrre, lokke til seg eller forfølge isbjørn og innføre et avstandskrav til isbjørn på 300 meter og at kravet økes til 500 meter i perioden 1. mars til 30. juni. Det foreslås også en tilbakekretningsplikt om isbjørn påtreffes nærmere enn avstandskravet. 3) I § 96 a foreslås det å utvide adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr. 4) I § 51 foreslås det å åpne for at myndigheten til å gi forskrifter om gebyr for behandling av private planforslag kan delegeres til Longyearbyen lokalstyre. 5) I § 64 foreslås det å presisere innholdet i opprydnings- og tilbakeføringsplikten etter nedlagt eller stanset virksomhet, å innføre krav om en opprydningsplan ved opphør av virksomheten og å gi ny hjemmel for Sysselmasteren på Svalbard til å pålegge nødvendige miljøtiltak ved stans av virksomheter. 6) I tillegg foreslås det endringer i bestemmelsene om tilsyn, håndheving og sanksjoner under ulike paragrafer i loven for at myndigheten skal kunne delegeres.

Komiteen viser til at de overordnede målene i svalbardpolitikken har vært uendret gjennom en årrekke, og at disse ligger fast. Komiteen viser videre til at bevaring av Svalbards særegne villmarksnatur er et av hovedmålene med norsk svalbardpolitikk, og at Stortinget blant annet i behandlingen av svalbardmeldingen i 2016 fastslår at dette målet fortsatt må være et av de overordnede målene med svalbardpolitikken. I Meld. St. 32 Svalbard (2015–2016) fremgår det:

«Innenfor de rammer traktats- og suverenitetsmessige hensyn setter, skal miljøhensyn veie tyngst ved konflikt mellom miljøvern og andre interesser.»

Komiteen viser til at et annet av de overordnede målene med norsk svalbardpolitikk er opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen, og at Meld. St. 32 Sval-

bard (2015–2016) påpeker at «[e]n fortsatt utvikling innen eksisterende virksomhet slik som reiseliv, forskning og høyere utdanning» vil bidra til å nå dette målet. Ved behandlingen av denne meldingen i 2016 ble viktigheten av reiselivsnæringen som bidragsyter til samfunnet på Svalbard understreket (Innst. 88 S (2016–2017)):

«Komiteen viser til meldingens grundige omtale av reiselivsnæringen, og deler regjeringens syn på viktigheten av å sikre gode og forutsigbare rammebetingelser for næringen. Reiselivsnæringen er som det fremgår av lokalstyrets uttalelse, en vesentlig del av den nåværende og fremtidige verdiskapningen i Longyearbyen.»

Komiteen er kjent med at regjeringen arbeider med en ny stortingsmelding om Svalbard som etter planen skal legges frem for Stortinget i vårsesjonen, og imøteser denne.

2.1 Forbud mot bruk av droner i nærheten av fuglefjell i hekketiden

Komiteen merker seg at begrunnelsen for forbudet mot bruk av droner i nærheten av fuglefjell i hekketiden (§ 30) er at dette kan medføre store forstyrrelser for et stort antall hekkende fugler og vil kunne påvirke sjøfuglenes hekkesuksess, overlevelse og fremtidig reproduksjon. Flere sjøfuglarter på Svalbard er rødlistet. Komiteen merker seg at det var noen innvendinger mot forbudet i høringsrunden til departementet, men at departementet ikke har tatt disse til følge. Det har ikke kommet noen høringsinnspill til komiteens behandling på dette punktet.

2.2 Forbud mot å unødige forstyrre, lokke til seg eller forfølge isbjørn samt avstandskrav

Komiteen merker seg at gjeldende rett (§ 30 a) forbyr aktive handlinger som å lokke til seg, forfølge eller oppsøke isbjørn når isbjørnen faktisk blir «forstyrret». Forslaget til lovendring vil innebære en vesentlig innstramming av gjeldende rett ved at den aktive handlingen (lokke til seg, forfølge, etc.) blir forbudt uavhengig av om isbjørnen faktisk blir forstyrret eller ikke. Departementet foreslår også et generelt avstandskrav på 300 meter, men på 500 meter i perioden 1. mars til 30. juni. Dette er en lemping i forhold til forslaget fra Miljødirektoratet, som var på 500 meter. Det innføres en plikt til å trekke seg unna om isbjørnen oppdages nærmere enn avstandsgrensen, med et unntak for bebodde områder slik som forskningstasjoner, hytter og telt.

Komiteen merker seg at innstrammingen i lovverket er begrunnet med at det har blitt langt flere isbjørn enn tidligere og flere turister og et økt press fra klimaendringer som fører til at leveområdene og mattil-

gangen for isbjørnen minker. Samtidig er det et mål at isbjørnbestanden skal få utvikle seg tilnærmet upåvirket av lokal aktivitet på Svalbard, og at den ikke skal tilvendes mennesker (habitueres). Departementet skriver i proposisjonen at istedenfor å operere med en god sikkerhetsmargin til isbjørn, for å være helt sikker på at bjørnen ikke forstyrres, er det mange operatører som presser grensene.

Komiteen merker seg at i departementets høringsrunde var 41 av 43 høringsinstanser kritiske til innstrammingsforslagene i isbjørnbestemmelsen, og at de kritiske instansene i stor grad representerer næringslivet (reiseliv og filmproduksjon).

Det har også kommet flere høringsinnspill til komiteen som er svært kritiske til departementets forslag. Komiteen noterer blant annet innspill fra Visit Svalbard AS i samarbeid med AECO, som representerer både den landbaserte turismen og ekspedisjonscruiseturismen på Svalbard. Disse peker på at reiselivet i Longyearbyen opplever summen av flere pågående prosesser som vil bli utfordrende for næringen, og uttrykker at innstramminger knyttet til isbjørn vil legge store hindringer i veien for vanlig friluftsliv, forskning, utdanning og næringsliv.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at foreliggende proposisjon foreslår innstramminger i isbjørnbestemmelsen, og at dette har ført til reaksjoner fra næringslivsaktører innen blant annet reiselivet på Svalbard. Disse medlemmer er kjent med at det i tillegg til isbjørnbestemmelsen foreligger flere endringer i annet regelverk, herunder ny feltsikkerhetsforskrift og forbud mot å gå i land i verneområder, som samlet sett vil kunne få negative konsekvenser for turisme, reiselivsnæringen og bolysten på Svalbard.

Disse medlemmer mener det er uheldig om det innføres et regelverk for Svalbard som store deler av næringslivet og tilknyttet virksomhet er misfornøyde med, og understreker at det er viktig å ha et rammeverk som ivaretar interessene til norske aktører på øygruppen. Disse medlemmer viser til at det er et overordnet mål for norsk svalbardpolitikk å opprettholde norske samfunn på øygruppen, og at reiselivet anerkjennes som viktig for sysselsettingen. Disse medlemmer understreker at også miljøhensyn er svært viktig, og at et av de overordnede målene med svalbardpolitikken er bevaring av Svalbards særegne villmarksnatur. Disse

medlemmer mener at de foreslåtte endringene i isbjørnbestemmelsen er krevende både å håndheve og overholde. De foreslåtte endringene bør bearbeides mer i samråd med aktører på Svalbard, slik at det etableres tydelige og praktiske retningslinjer som reelt sett verner isbjørnen.

Disse medlemmer viser til at forrige svalbardmelding ble behandlet av Stortinget i 2016, og at det siden den gang har vært en utvikling på flere områder – herunder miljø, reiseliv og sikkerhetspolitikk – som nødvendiggjør en ny gjennomgang av norsk svalbardpolitikk. Disse medlemmer peker på at regjeringen vil legge frem en ny svalbardmelding i løpet av våren. Disse medlemmer viser til Representantforslag 163 S (2022–2023). Ved behandlingen uttalte komiteen følgende:

«Komiteen viser til statsrådets lovnad om at regjeringen i det videre arbeidet vil sikre god sammenheng mellom de forslag som fremmes om endringer i svalbardmiljøloven med forskrifter, og arbeidet med en ny svalbardmelding. Komiteen mener norsk svalbardpolitikk vil være tjent med at de to prosessene er godt samkjørt.»

Disse medlemmer viser til at isbjørnbestemmelsen og de andre endringene i regelverket vil kunne få konsekvenser for norsk næringsliv og bosetting på Svalbard, og mener det er uheldig at komiteen ikke får vurdert dette i sammenheng med regjeringens helhetlige gjennomgang av norsk svalbardpolitikk.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen trekke tilbake Prop. 47 L (2023–2024) og fremme den på nytt i forbindelse med behandlingen av den nye stortingsmeldingen om Svalbard.»

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen trekke tilbake Prop. 47 L (2023–2024) og fremme den på nytt i forbindelse med behandlingen av den nye stortingsmeldingen om Svalbard.

4. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Rødt, Venstre og Miljøpartiet De Grønne.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i svalbardmiljøloven (beskyttelse av sjøfugl og isbjørn, overtredelsesgebyr, opprydding m.m.)

I

I lov 15. juni 2001 nr. 79 om miljøvern på Svalbard gjøres følgende endringer:

§ 30 tredje ledd skal lyde:

Fra 1. april til 31. august er det forbudt å bruke skipsfløyte, løsne skudd eller volde annen kraftig støy nærmere et fuglefjell enn en nautisk mil, eller bruke ubemannede luftfartøy (droner) nærmere et fuglefjell enn 500 meter.

§ 30 a skal lyde:

§ 30 a. (isbjørnbeskyttelse)

Det er forbudt å unødige forstyrre, å lokke til seg eller å forfølge isbjørn.

Ingen må ferdes eller oppholde seg nærmere isbjørn enn 300 meter. Fra 1. mars til 30. juni må ingen ferdes eller oppholde seg nærmere isbjørn enn 500 meter. Alle som oppdager isbjørn nærmere enn avstandsgrensen, skal trekke seg unna slik at lovlig avstand overholdes. Avstandsgrensen gjelder ikke i bebodde områder, ved opphold i forskningsstasjoner, hytter, telt eller lignende innretninger.

Alle som ferdes eller oppholder seg utenfor bebodd område, med unntak for deltakere i turistvirksomhet, skal ha kunnskap om sikring mot isbjørnangrep og ha med egnede midler til å skremme og jage isbjørn. Det skal iverksettes nødvendige tiltak for å kunne avverge et angrep fra isbjørn uten å skade eller avlive dyret.

Sysselmasteren kan gi forskrift om sikring mot isbjørnangrep som nevnt i tredje ledd.

§ 51 andre ledd skal lyde:

Departementet eller den departementet bemyndiger kan gi forskrift om gebyr for behandling av private planforslag.

§ 64 skal lyde:

§ 64. (oppnydding)

Hvis en virksomhet blir nedlagt eller stanser, skal tiltakshaveren gjøre det som er nødvendig for å motvirke fare for skade på miljøet. Kan virksomheten medføre

skade på miljøet etter nedleggingen eller driftsstansen, skal det i rimelig tid på forhånd gis melding til Sysselmasteren. Sysselmasteren kan gi pålegg om tiltak for å motvirke fare for skade på miljøet, herunder om behandling av forurenset grunn og beskyttelse av fauna, og om at det skal utarbeides en plan for oppfyllelse av pliktene etter leddet her.

Når en virksomhet eller deler av den opphører, skal tiltakshaveren på egen kostnad fjerne fra området alle installasjoner på overflaten, alt avfall og andre etterlatenskaper som ikke er fredete kulturminner etter kapittel V. Området skal så vidt praktisk mulig føres tilbake til sitt opprinnelige utseende.

Sysselmasteren kan

- gi pålegg om hvilke tiltak som skal utføres etter annet ledd, herunder om behandling av forurenset grunn, og om at det skal utarbeides en plan for oppfyllelse av pliktene etter annet ledd*
- kreve at det stilles sikkerhet for kostnadene ved opprydding og tilbakeføring etter annet ledd*
- gi fritak fra oppryddings- og tilbakeføringsplikten etter annet ledd.*

Når et lokalsamfunn i et planområde skal avvikles eller fraflyttes i det vesentlige, skal den planansvarlige gi Sysselmasteren melding så tidlig som mulig. Den planansvarlige, eller den Sysselmasteren bestemmer, skal utarbeide plan som nevnt i første ledd tredje punktum og tredje ledd bokstav a.

Pliktene etter paragrafen her gjelder i tillegg til eventuelle plikter som følger av tillatelser etter §§ 57 eller 58. Den som vil starte opp virksomhet med tillatelse etter §§ 57 eller 58 etter at den har vært stanset i mer enn to år, skal gi melding om dette til Sysselmasteren. Sysselmasteren avgjør om det må søkes om ny tillatelse før virksomheten igangsettes.

Etterlatte kjøretøy, skip, fly, andre fartøyer og lignende skal fjernes av eieren.

§ 65 andre ledd skal lyde:

Når det kan oppstå fare for forurensning i strid med loven, eller vedtak i medhold av loven, skal den ansvarlige for virksomheten som faren skriver seg fra, sørge for tiltak for å hindre at den inntre. Miljøvernmyndigheten eller den departementet bemyndiger kan gi pålegg om slike tiltak. Er det inntrådt forurensning, skal den ansvarlige treffe tiltak etter reglene i § 93.

§ 87 skal lyde:

§ 87. (miljøvernmyndighetenes tilsyn)

Miljøvernmyndighetene eller den departementet bemyndiger fører tilsyn med miljøtilstanden og med at bestemmelsene gitt i og i medhold av denne lov blir overholdt. Det skal legges vekt på å føre et så effektivt tilsyn som forholdene tilsier og med minst mulig belastning for miljøet. Sysselmasteren eller den departementet

bemyndiger skal gjennom råd, veiledning og opplysning arbeide for å fremme formålet med loven her.

§ 89 skal lyde:

§ 89. (*opplysningsplikt*)

Den som har eller foretar seg noe som kan påvirke miljøet på Svalbard, plikter etter pålegg fra Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger*, og uten hinder av *taushetsplikt*, å gi de opplysninger som Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger* trenger for å utføre sine gjøremål etter denne lov. Når særlige grunner tilsier det, kan Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger* kreve at opplysninger gis av enhver som utfører arbeid for den som har opplysningsplikt etter første punktum.

§ 90 skal lyde:

§ 90. (*granskning*)

Når det er nødvendig for å utføre gjøremål etter loven, skal Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger* ha uhindret adgang til eiendom der det foregår virksomhet som kan påvirke miljøet, eller der miljøet kan antas å være påvirket. Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger* kan også kreve å få lagt frem og granske dokumenter og elektronisk lagret materiale eller annet materiale som kan ha betydning for gjøremål etter loven.

Ved inspeksjon av virksomhet skal Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger* først ta kontakt med representanter for virksomhetens ledelse, om ikke formålet med inspeksjonen dermed blir forhindret eller vesentlig vanskeliggjort.

§ 91 skal lyde:

§ 91. (*pålegg om undersøkelse*)

Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger* kan ved enkeltvedtak pålegge en tiltakshaver som påvirker eller som det er grunn til å tro kan påvirke miljøet, å sørge for eller bekoste undersøkelser eller andre tiltak for å

- fastslå om og i hvilken grad virksomheten har påvirket eller kan påvirke miljøet,
- klarlegge årsaken til eller virkningene av inntrådte miljøendringer som virksomheten har forårsaket,
- klarlegge hvordan gjenoppretting av miljøet kan skje.

§ 93 første og tredje ledd skal lyde:

Den som har påvirket miljøet på Svalbard ved å overtre bestemmelser gitt i eller i medhold av loven her, skal foreta nødvendige utbedringstiltak for å motvirke ytterligere påvirkning av miljøet, og – om mulig – gjenopprette den tidligere miljøtilstand ved oppsamling, rydding, fjerning, utsetting, planering eller andre egnete tiltak. Tiltak som i seg selv kan volde miljøpåvirkning av noen betydning, skal bare iverksettes etter samtykke el-

ler pålegg fra Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger*.

Innenfor rammen av denne paragraf kan Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger* gi pålegg om hvilke utbedrings- og gjenopprettingstiltak som skal gjennomføres, herunder om avliving av levende organismer som overtredelsen gjelder, eller om tilbakeføring av levende organismer eller kulturminner til opprinnelsesstedet.

§ 96 første og andre ledd skal lyde:

For å sikre at bestemmelsene i denne lov eller vedtak i medhold av loven blir gjennomført, kan Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger* fastsette tvangsmulkt til Svalbards miljøvernfond.

Tvangsmulkt kan fastsettes når overtredelse av en bestemmelse er oppdaget. Tvangsmulkten begynner da å løpe dersom den ansvarlige *oversitter fristen* for retting som er fastsatt av Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger*. Tvangsmulkt kan fastsettes på forhånd dersom særlige grunner tilsier det, og løper da fra en eventuell overtredelse tar til. Det kan fastsettes at tvangsmulkten løper så lenge det ulovlige forhold varer, eller at den forfaller for hver overtredelse. Tvangsmulkt løper likevel ikke dersom etterlevelse er umulig på grunn av forhold som ikke skyldes den ansvarlige.

§ 96 a skal lyde:

§ 96 a. (*overtredelsesgebyr*)

Sysselmesteren *eller den departementet bemyndiger* kan *ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt overtrer*

- bestemmelsene i §§ 16 annet ledd, 18 annet ledd, 19 andre punktum, 26 første ledd, 27, 28 første ledd, 29, 30, 30 a første og annet ledd, 31 første til tredje ledd, 32 annet ledd, 33, 35, 42 første og annet ledd, 44 første og tredje ledd, 46 første ledd, 53 første ledd, 57 første og annet ledd, 58 første ledd, 62, 64 første, annet og fjerde ledd, 65, 66 første ledd, 67, 68, 70 første til tredje ledd, 71 første og annet ledd, 73 annet ledd, 79 annet ledd, 80, 81, 82 første og tredje ledd, 82 a, 83 annet og tredje ledd, 85 første og annet ledd, 86, 93 første ledd og 94.*
- vilkår eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i §§ 22 første ledd, 26 første ledd, 27, 30 femte og sjette ledd, 31 annet ledd annet punktum, 32 tredje til femte ledd, 34, 37, 44 annet ledd, 45 første og fjerde ledd, 46 tredje ledd, 54, 57 første ledd, 58 tredje og fjerde ledd, 66 tredje ledd, 69, 71 første og femte ledd, 80 første ledd bokstav b, 81 første ledd bokstav c, 82 første ledd, 83 annet ledd, 85 tredje ledd og 93 tredje ledd.*

I forskrift som gis i medhold av loven her, kan departementet *fastsette at den som overtrer forskriften eller vil-*

kår eller plikter som følger av enkeltvedtak gitt med hjemmel i forskriften, kan ilegges overtredelsesgebyr.

Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg. Domstolene kan prøve størrelsen på overtredelsesgebyret.

Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr i samsvar med første til tredje ledd når overtredelsen er begått *forsettlig eller uaktsomt* av noen som har handlet på vegne av foretaket. Dette gjelder selv om ingen enkeltperson kan ilegges overtredelsesgebyr.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes 2 år etter at overtredelsen opphører. Fristen avbrytes ved at det gis forhåndsvarsel eller fattes vedtak om overtredelsesgebyr.

Overtredelsesgebyr betales til Svalbards miljøvernfond. Departementet kan gi forskrift med nærmere bestemmelser om fastsettelse av overtredelsesgebyr, herunder gebyrets størrelse.

§ 97 skal lyde:

§ 97. *(direkte gjennomføring)*

Blir plikter som følger av loven eller vedtak i medhold av loven ikke etterlevd, kan Sysselmasteren *eller den departementet bemyndiger* selv sørge for nødvendige tiltak for å få plikten overholdt. Før dette skjer, skal *den ansvarlige* gis varsel med *en* kort frist for selv å gjennomføre tiltakene. Varsel kan unnlates dersom tiltakene haster av hensyn til miljøet, eller det er uvisst hvem som er ansvarlig.

Ved iverksetting av tiltak etter første ledd kan Sysselmasteren *eller den departementet bemyndiger* gjøre bruk av og om nødvendig volde skade på den ansvarliges eiendom. Sysselmasteren *eller den departementet bemyndiger* kan om nødvendig bestemme at det mot vederlag kan gjøres bruk av eller voldes skade også på andres eiendom. Staten inntar for vederlaget.

Utgifter til tiltak etter første ledd kan kreves dekket av den ansvarlige. Kravet er tvangsgrunnlag for utlegg.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 30. april 2024

Ingvild Kjerkol

leder

Marius Arion Nilsen

ordfører

Statsråden

Energi- og miljøkomiteen Stortinget
v/Inger Marie Vatne
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
24/1615-

Dato 24. april 2024

Svar på spørsmål til Prop. 47 L (2023-2024) - Endringer i svalbardmiljøloven (beskyttelse av sjøfugl og isbjørn, overtredelsesgebyr, opprydding m.m.)

Jeg viser til brev av 17. april 2024 med spørsmål til lovproposisjon om endringer i svalbardmiljøloven. Under følger mine svar på spørsmålene.

- 1. I høringsinnspill til komiteen legges det vekt på at lovendringene knyttet til isbjørn, sammen med andre forskriftsendringer, vil ha store konsekvenser for aktiviteten for mange selskaper på Svalbard innen f.eks. reiseliv, foto og film. I ytterste konsekvens vil virksomheter måtte legges ned. Hva er Klima- og miljødepartementets vurdering av konsekvensene av lovendringene for reiseliv og næringsliv på Svalbard, også sett sammen med de andre forskriftsendringene (e.g. stenging av områder, guidesertifisering)?**

Som det fremgår av vurderingen av de økonomiske og administrative konsekvensene i kongelig resolusjon til endring av verneforskriftene som ble vedtatt i februar, er «hensikten med de foreslåtte endringene i verneforskriftene på Svalbard å begrense belastningen på miljøet fra ferdsel for å ivareta miljømålene. Dette er forsøkt gjort gjennom målrettede tiltak for å begrense forstyrrelse av dyreliv og slitasje på terreng og kulturminner. Det er lagt vekt på at summen av tiltakene ikke skal begrense antallet turister som kan komme til Svalbard eller svekke reiselivet som grunnlag for samfunnet i Longyearbyen. Forslagene innebærer ikke begrensninger i antallet turister som kan komme til Svalbard i fremtiden. Ved utforming av forslagene er det videre lagt betydelig vekt på å følge opp prioriteringen i siste stortingsmelding om Svalbard om at reiselivet skal kunne utvikle seg i Isfjordenområdet. Det er også lagt vekt på å begrense negative konsekvenser for fastboendes muligheter for rekreasjon

og ferdse. Både reiselivet og fastboende skal ha adgang til å oppleve Svalbards natur- og kulturarv. Forslagene har likevel betydning for hvor og hvordan ferdsel kan skje.»

Som det framgår av lovproposisjonen, mener departementet at Svalbard fortsatt vil være et attraktivt reisemål, selv med innstramminger i miljøregelverket. Departementet har vurdert at forslaget til endringer i reglene om isbjørn ikke vil ha «*vesentlig betydning for etterspørselen etter reiseopplevelser på Svalbard, eller for lokalsamfunnet i Longyearbyen. Turistvirksomheter som arrangerer turer med hovedformål om å oppsøke isbjørn på for nært hold, vil måtte tilpasse virksomheten til å se isbjørn på avstand (300/500 meter). Virksomheter som i dag baserer sin virksomhet på å se isbjørn på 300/500 meter eller mer kan fortsette med det så lenge kravene i første ledd overholdes.»*

I vurderingen av de økonomiske og administrative konsekvensene i lovproposisjonen, har departementet også tatt høyde for at det finnes virksomheter som baserer sin virksomhet på nærkontakt med isbjørn: «*I den grad det finnes virksomheter som har lagt opp sin virksomhet i dag basert på nærkontakt med isbjørn (fotografering e.l.), driver de en aktivitet som løpende medfører en betydelig risiko for å forstyrre isbjørn. Det vil si at de baserer sin inntjening på en betydelig, løpende og systematisk risiko for lovbrudd. Dette er en adferd som myndighetene uansett ville måtte tatt tak i, gjennom tiltak som opplæring, guideregelverk og mere effektiv håndheving, slik at denne formen for nærgående isbjørnturisme uansett ikke ville kunne fortsette som i dag, uavhengig av lovendring.»*

2. Isbjørnopplevelser er uten tvil et trekkplaster for reiselivet på Svalbard. Sysselmesteren og Miljødirektoratet uttaler at det ikke er ønskelig med isbjørnturisme på Svalbard. Hva er Klima- og miljødepartementets syn på muligheten til å få oppleve isbjørn på Svalbard?

Isbjørnen ble fredet i 1973 og Norge er etter den internasjonale isbjørnavtalen forpliktet til å beskytte dens leveområder. Klimaendringene fører til at det blir mindre sjøis og at leveområdene og mattilgangen for isbjørnen minker. Det er derfor viktig å redusere den samlede belastningen på isbjørn. En av de lange linjene i svalbardpolitikken er at innenfor de rammer traktats – og suverenitetsmessige hensyn setter, skal miljøhensyn veie tyngst ved konflikt mellom miljøvern og andre interesser (Meld. St. 32 (2015-2016) Svalbard).

Departementet mener at man fortsatt kan ha fine isbjørnopplevelser på Svalbard på 300/500 meter. I juli og august, som er de månedene det er størst trykk i den sjøbaserte turismen, vil det gjelde et krav om å holde en avstand på 300 meter. Da vil man se isbjørnen godt.

- 3. Det vises til at strafferammen i loven er på 1 år, men 5 år ved særlig skjerpene omstendigheter. I hvilke tilfeller kan man bli straffet med fengsel for brudd på § 30 a, og hvilke tilfeller kan medføre straff under «særlig skjerpene omstendigheter»?** Strafferammen er i utgangspunktet ett år. Det er bare dersom det er inntrådt eller voldt fare for betydelig miljøskade, eller det er andre særdeles skjerpene omstendigheter, altså i de aller mest alvorlige sakene, at det gjelder en strafferamme på fem år. Strafferammen i svalbardmiljøloven, naturmangfoldloven, forurensningsloven og produktkontrollloven ble hevet til fem år i 2019 (Prop. 77 L (2018–2019)).

I denne lovproposisjonen om endring av strafferammen, ble det uttrykt et behov for å ha minst like strenge strafferammer for miljøkriminalitet på Svalbard som på fastlandet, på grunn av lav oppdagelsesrisiko, allmennpreventive behov, særlig sårbarhet for kulturminner, miljø og fauna. Troms og Finnmark statsadvokatembeter pekte i høringen på at det frem til da ikke har oppstått behov for å utnytte den eksisterende strafferammen på 3 år, men at det ikke kan utelukkes at særlige alvorlige saker kan oppstå i fremtiden, med behov for straff av fengsel i mer enn 3 år. Departementet er i dag ikke kjent med at strafferammen på 5 år har vært brukt på Svalbard. Et eksempel på et tilfelle som vil kunne anses som en «særlig skjerpene omstendighet», er dersom man forsettlig skyter og skader en isbjørn uten å være i en fare/nødvergesituasjon.

- 4. Det antas at det er sysselmesterens kontor som blir ansvarlig for å håndheve det skjerpene regelverket. Har sysselmesterens kontor kapasitet til dette i dag, og hvor mange ekstra årsverk vil det eventuelt være behov for å håndheve regelverket?** Antall overtredelser av svalbardmiljøloven har fra 2022 til 2023 økt med 35 %, (Sysselmesterens årsrapport 2023). Det skyldes Sysselmesterens økte satsing på tilsyn og kontroller i felt.

Som følge av veksten i reiselivet som har vært, har det vært behov for et økt fokus på tilsyn og kontroll. Det vil fortsatt være behov for det. Sysselmesteren vil fortsatt selv måtte prioritere omfanget av tilsyn og oppfølging ut ifra ressursituasjonen. Overtredelse av dagens regel om forstyrrelse av isbjørn i svalbardmiljøloven § 30 a er krevende å håndheve. Sysselmesteren har rapportert at det er særlig har vært vanskelig å bevise når en isbjørn blir forstyrret. En tydelig og klarere regel med et konkret avstandskrav vil lette og effektivisere håndhevingen for Sysselmesteren.

Forslaget om å utvide overtredelsesgebyr til flere saksområder vil være et effektivt virkemiddel mot mindre alvorlige overtredelser, ved behov. Etter departementets vurdering, vil ikke forslaget medfører behov for økte ressurser hos Sysselmesteren. Dersom oppfølgingshjemplene og eventuelt myndighet til å ilegge overtredelsesgebyr i Longyearbyen delegeres til lokalstyret, vil dette også kunne føre til en ressursbesparelse for Sysselmesteren.

5. **Kan Klima- og miljødepartementet forklare nærmere forholdet mellom § 30 a første ledd og annet ledd: Er det riktig forstått at man ikke kan "unødig forstyrre, lokke til seg eller forfølge" isbjørnen uavhengig av avstand, mens man står fritt til å «oppsøke» isbjørnen så lenge man holder avstandsgrensen på 300 meter (evt 500 meter)? I den forbindelse vil det være nyttig med en forklaring på forskjellen mellom å «forfølge» og å «oppsøke», gjerne med konkrete eksempler.**

Det er riktig forstått at man ikke kan "unødig forstyrre, lokke til seg eller forfølge" isbjørnen uavhengig av avstand, mens det ikke er forbudt å «oppsøke» isbjørnen så lenge man holder avstandsgrensen på 300 meter (evt 500 meter).

Aktivitet hvor man konkret reiser til et sted fordi man vet isbjørn befinner seg der, er å anse som oppsøking av isbjørn. Å oppsøke innebærer også å bevege seg mot isbjørn uavhengig av om den er i bevegelse eller i ro.

Alternativet om forbudet mot å forfølge isbjørn, omfatter enhver situasjon hvor man med forsett eller uaktsomhet følger etter en isbjørn, uavhengig av om det skjer til fots eller i et fremkomstmiddel og uavhengig av avstand. Det vil innebære at man følger etter en isbjørn i bevegelse. Forfølgelse kan i verste fall være akutt livstruende for dyret da isbjørnen relativt raskt står i fare for overoppheting. Om man ikke er eller burde vært oppmerksom på bjørnen, men det beror på en tilfeldighet og man ikke kan klandres for at man følger den, rammes ikke forholdet.

6. **Kan Klima- og miljødepartementet bekrefte at man kan gå nærmere isbjørn enn 300 meter (evt 500 meter) og/eller isbjørnen blir forstyrret når man er på vei til sin egen hytte? Og hvis isbjørnen befinner seg nærmere enn avstandskravet når man befinner seg på hytta, kan man da gå ut?**

Man må holde en avstand på 300/500 meter selv om man er på vei til egen hytte. Dersom isbjørn oppdages på vei til eller fra egen hytte, må man kjøre rundt (om det er mulig) eller vente til isbjørnen beveger seg bort. Det er uansett tilrådelig å holde god avstand av sikkerhetsmessige grunner. Unntaket fra avstandskravet gjelder kun inne i hytta, ikke når man går ut. Dersom isbjørn lærer at den kan finne mat på hytter eller trekkes til hytter fordi det er menneskelig aktivitet der, er dette noe som ikke er ønsket. Da øker risikoen for at isbjørnen tilvennes mennesker og man kan få flere problembjørner. Derfor skal man skremme vekk bjørnen om den er utenfor en hytte, jf. at det bare er «unødig forstyrrelse» som er forbudt. NPs anbefalte avstand for varselskudd der isbjørn kommer mot mennesker er på 150-200 meter.

Miljødirektoratet har i tilrådommen omtalt dette med «problembjørner»:
«En avstandsregel til isbjørn vil redusere forstyrrelse, men også redusere habituering til mennesker. Det har til nå vært stort fokus på å hindre forstyrrelse av isbjørn. Samtidig har viktigheten av også å skremme bort isbjørn slik at den ikke kommer for nær og venner seg til mennesker trolig vært underkommunisert. I lys av at isbjørn har blitt avlivet på grunn av nærmøter med mennesker, bør det fokuseres mer på avstand og å unngå nærmøter, for å unngå tilvenning. Isbjørn som gjentatte ganger oppsøker bosetninger og folk, omtales gjerne som "problembjørner". Bjørnen som har fått

tilnavnet "Frost" omtales som en slik problembjørn og har bl.a. søkt aktivt mot og rasert flere hytter i nærheten av Longyearbyen bare i 2022. Dette gir stort potensiale for farlige situasjoner som i ytterste konsekvens kan medføre fare for mennesker og avliving av bjørnen.»

7. Man legger ned kullvirksomhet, og kommer nå med forslag om innskrenking av turisme på Svalbard. Planlegger regjeringen å betale folk for å bo og leve på Svalbard, eller tenker de at det skal være mulig å drive virksomhet og skaffe seg jobb?

Spørsmål vedr. gruvevirksomheten på Svalbard bør i utgangspunktet rettes til næringsministeren, som konstitusjonelt ansvarlig statsråd for fagområdet. Spørsmål som berører svalbardpolitikken generelt bør rettes til justis- og beredskapsministeren, som er ansvarlig statsråd for koordinering av svalbardpolitikken. Jeg besvarer allikevel spørsmålet fra representantene her, på vegne av regjeringen.

Kulldriften som tradisjonelt har vært en viktig bærebjelke i Longyearbyen, har gjennom senere år fått redusert betydning. Longyearbyen lokalstyre har vedtatt å legge ned kullkraftverket, og har sagt opp avtalen med Store Norske om leveranse av kull. Forlengelse av driften i Gruve 7 for en begrenset periode endrer ikke regjeringens syn på kulldriften generelt eller at kulldriften på Svalbard skal avvikles.

De siste tiårene har Longyearbyen endret seg i retning av en gradvis bredere næringsstruktur. Næringsutvikling og ny aktivitet i Longyearbyen skal skje innenfor den strenge miljølovgivningen for Svalbard. Dette omfatter også reiselivsnæringen, som er den største næringen på Svalbard. Naturverdier og kulturminner skaper opplevelser som er viktige for både reiselivsnæringen og lokalbefolkningen. Endringene i miljøregelverket (lovendringer og endringer i forskrifter) har ikke til hensikt å innskrenke turismen på Svalbard, men har som formål å beskytte miljøet slik at den samlede belastningen av aktivitetene skal holdes innenfor rammen av miljømålene på Svalbard. Forslaget om endring av reglene om isbjørn har som formål å redusere den samlede belastningen på isbjørn som allerede i stor grad påvirkes av klimaendringer. Med økningen i ferdsel som har vært over mange år, er det behov for å redusere forstyrrelsen fra menneskelig aktivitet. Det er viktig at isbjørn får leve naturlig uten kontinuerlig menneskelig nærvær.

Svalbard har mye mer å tilby enn bare nærkontakt med isbjørn. Det er fullt mulig å tilby flotte naturopplevelser i reiselivsvirksomheter på Svalbard, selv med avstandskrav til isbjørn og med regulering av hvor det er tillatt å sette turister i land.

Med hilsen

Andreas Bjelland Eriksen